

L i t e r a t u r.

Hørrøns Production, Fabrication og Omsætning,
af C. F. Grove, polyt. Candidat.

(Kbh. 1851. Jversens Bogh.)

Priissskrift, hædret med det Kongelige danske Videnskabernes
Selskabs Præmie.

Nærværende Tidsskrifts Udgiver har anmodet mig om, at levere til dette mine Bemærkninger ved ovennævnte Skrift. Idet jeg maa erkjende Hørrøns, samt Hør- og Linnedindustriens Vigtighed for Landet, samt den særdeles Indsigt, hvormed Forfatteren har behandlet disse Gjenstande, har jeg ikke troet at burde tilbageholde nogle Bemærkninger, som jeg fra mit Standpunct som Hørdyrker formener at kunne fremsætte, da de muligen kunne tjene til at yde endnu et Bidrag til at belyse denne Sag, og især da de ere begjærede til et Tidsskrift, som med Held i en Aarrække har virket for Landoekonomien.

Bemeldte Afhandling bestaaer af 2de Hovedaffnit, nemlig om Hørproduction og om Linnedfabrication.

Det Første af disse handler om Hørproductionen i Indlandet, om samme Gjenstand i Udlandet, nemlig især i Belgien og Irland, om Anvendelsen af forbedrede Fremgangsmaader ved Hørproductionen i Danmark, om dens Betydning og om dens Fremme her.

Det er til dette Affnit, at jeg skal tillade mig at anføre nogle Bemærkninger.

Angaaende Høravlens Tilstand her i Landet, siger Forfatteren, „at Bonden saaer 2 à 3 Skpr. og Proprietairen 4 à 5 Skpr. Høfrø til eget Brug; at den behandles ialmindelighed med høieste Grad af Skjodesløshed; Hømarkerne ere besaaede med Ukrud, og oftest skeer Jordens Behandling, Saaening og Ruffning til urigtige Eider, og derved giver den et maadeligt Udbytte. Ialmindelighed dyrkes Hørrer i Grønjord, men ogsaa ofte efter Byg. Man saaer slet og ureent Frø. Hørrer saaes først i Mai og for tyndt, den lugges sjelden eller for sildig og staaer for længe, inden den ruffes.“

Denne Skildring af Høravlens Tilstand her i Landet, synes mig at være vel streng; den passer til Fortiden, men det forbedrede Agerbrug, der i de senere Aar har givet saa store Resultater med Hensyn til Kornavl, maa dog ogsaa have udøvet sin Indflydelse paa Høravlen. Ved Brakning, Mergling, Udgravning o. s. v. er Jordens Productionsevne forøget, den er mere rensset for Ukrud, fordybet og pulveriseret til de efterfølgende Sædarter, og da Landmandens Flid derved er bleven lønnet med Velstand, maa det dog ogsaa antages, at han ikke med Ligegyldighed behandler sin Hørrer; hvilket Erfaringen ogsaa viser. Her paa Egnen er det ikke det Almindelige at vælge Grønjord til Hørrer, men oftere saaes den efter Vintersæd, hvortil har været braktet, og man udsøger ialmindelighed den bedste Jord dertil. Lugning finder sædvanliggen Sted, og rigaist Høfrø, eller Avlen deraf, er meget søgt, ligesom man ved at rense Knevlerne, førend

de tørstes, har et nemt og meget brugt Middel til at faae reent Sædefrø.

Naar Forfatteren siger „at Sædetiden ialmindelighed er først i Mai,“ og betragter denne som feilagtig, menende, at den skulde ansættes langt tidligere, helst i Marts, da maa dog utvivlsomt Valget af denne rette sig efter, om Jorden er beqvem til at besaaes, og da den Jord, hvis Underlag er noget fast, er bedst stiftet til Hør hertillands, og denne sjelden er tør nok til at bearbejde, inden sidst i April eller først i Mai, saa følger deraf at man ifkun undtagelsesviis kan vælge en tidligere Sædetid. Hvor Jorden derimod er reolet og har et dybt Muldunderlag, hvor Vandet hurtig synker igjennem, som i Belgien, der kan og bør man ogsaa vælge en noget tidligere Udsædstid.

Den tidligere Hørsæd giver i Regelen en rigere og bedre Tave, end den sildigere saaede, hvilket formentlig er en Følge af, at hiin voxer langsommere og derfor opnaaer en jevnere og fuldkomnere Modenhed i Taven end den Sidste, som skyder for hurtig og frodig frem, hvorved Fibrerne blive porøse og Hørren altsaa sprød. Den tidligere saaede Hør bliver under lige gunstige Vorebetingelser kortere end den sildigere. Derfor maa god kraftig Jord besaaes for den mindre gode; thi den Første kan deels bedre taale Frost og modstaae Tørke, og trænger deels til en Dæmper, at den ikke skal blive geil, uden derfor at staae Fare for at blive for kort, medens den Sidste maa tages vaersommere og hjælpes frem ved mildere Veir.

Ofte er Veirliget meget tørt i Mai og Juni Maa-

neder, man har da Haab om at faae Regn ved St. Hansdagstider eller ved Solhverv. Paa denne Tid skyder, som bekjendt, Hørrer stærkt frem og danner Knop til Blomstring. Er Hørrer nu faaet meget tidlig, har den ikke kunnet undgaae at sætte Knop forinden bemeldte Tid, og bliver da meget kort; den Hørrer derimod, som er faaet først i Mai eller sidst i April, kan lide meget af Tørke, og dog ikke alene frelses, men endog blive meget god, naar blot Regnen ikke udebliver længe over den omtalte Tid. Jeg har ofte seet Exempler paa dette, især i Aarene mellem 1820 og 1830, og seet Hørrer afværende faae meget tidlig f. Ex. først i April, og sildig, henimod Midten af Mai, men i Gjennemsnit med Tab. Det er ei heller uden Bigtighed, at Jorden, som er vel forberedt til Hørrer, og følgelig bestemt til at besaaes uden Foraarspløining, kan ligge saa længe, inden den besaaes, at Ufrudtet i Overfladen er spiret, for at dette ved Hørrer kan blive ødelagt.

Naar Forfatteren siger, „at Hørrer faaes for tyndt,“ da har jeg ikke kunnet finde dette at være Tilfældet her, men mener, at der omtrent lige saa ofte er faaet for tykt. Det er ikke altid Saaening, som er Skyld i, at Hørrer er bleven tynd; ofte har man ikke opnaaet den vanskelige Opgaves Løsning, at faae en eensartet Opgang, og ofte svinder den bort bagefter deels ved Nattefrost og Jordloppe, og deels ved stærk Tørke og Gjennemrodninger af Muldvarpe, Jordrotter o. s. v. — Forfatteren omtaler, hvorledes man i Belgien faaer Hørrer, og jeg vil blot tilføie, at den af mig

brugte Maade omtrent svarer dertil, idet jeg saaer over Kasket, saaledes at Spidsen af det ene Kast falder ind til Midten af det Andet, tagende de samme Skridt som ved Kornsaed, eller noget kortere, efter Haandens Størrelse. Bigtigheden af en jevn og passende Besaaening er indlysende, og jeg maa indrømme, at mange Saaemænd ikke formaae, at udføre Hørsædsaaningen fyldestgjørende. Med Hensyn til hvor tyk Hørrønnen bør saaes, da maa dette noget rette sig efter Jordens Bestaaffenhed. I Grønford, eller hvor endeel Rod findes i Jorden, kommer vel den spirede Hørsæd sjelden frem, men endeel bliver ofte Undergroening; dog maa man her saae meget tykkere, end om Jorden var renere. Magrere Jord kan ikke frembringe en velvoren og tillige saa tætssluttet Hørgroede, som den kraftigere. Istedetfor at man saaer Kornsaedarterne, maa skee med Undtagelse af Havre, tyndt i kraftig Jord, fordi de der kunne udbrede sig desmere, maa Hørrønnen, som kun skyder een Stængel af hvert Frø, saaes tykkere, men det beroer derefter paa, om man vil have fin blød Hør, og derfor en saa tætssluttet Plantevært, at hver Stængel bærer kun 2 à 3 Knevl, eller en noget stridere, længere, og mere frørig Avl. Dyrkeren maa selv bestemme dette, eftersom det synes ham fordeeligst. Hvad Rusketiden angaaer, da har det forhen været mere Brug, at ruske Hørrønnen, naar den har sat Knevl, uden Hensyn til Frøet, og strax røde Hørrønnen; dette er imidlertid, uagtet man fik bedre Hør derved, mere gaaet af Brug, fordi Frøets Værdi, om

iffun til Slagfrø, er almindelig bekjendt og tages til Indtægt. Nogle overdrive vel endogsaa deres Attraa efter meget Frø og lade derfor, med Forsæt, Hørrn blive overmoden; Andre skeer det for af Forsømmelse, og jeg skal ikke nægte, at den rette Ruffetid, som mangengang indtræffer pludseligere, end man har ventet og derved overraster, og hvis rigtige Valg er saa overordentlig vigtigt, ofte bliver forsømt.

Angaaende Hørbereidningens Tilstand yttres: „At Hørrn paa Grund af sin Slethed ikke betaler sig, men at man kun vedbliver dermed, fordi Bereidningsomkostningerne ikke tages i Beregning, da det er den overflødige Arbeidskraft, som anvendes dertil.“ Man kan dog nok ikke sige, at det ialmindelighed er den overflødige Arbeidskraft, som anvendes til Hørrproductionen. Til Lugning og Ruffning pleier man at samle nogle Koner og Børn, og hjælper kun selv til saavidt mueligt. Rødningen og Kneblingen o. s. v. ere for en stor Deel Mandsarbeider, og den Tid, dette Arbeide skal foretages paa, er ikke den beleiligste. Brydning og Skjetning, som kræver den største Deel af Arbeidet, foretages i Regelen ikke af Gaardens Folk, men enten samler man Bryde- og Skjettekoner, eller, som nu er mere almindeligt, faaer en Hørbereider dertil. Spindning udfylder derimod arbeidsledige Tider for Fruentimmer, Huggehuusarbeide for Karlene, især om Vinteren. Iffun enkelte Huusmænd, der enten ikke have kunnet faae fast Arbeide om Vinteren, eller ikke attraae dette, fordi deres eget Huus kræver, at de for ofte maatte være hjemme, kan egentlig betegnes, som

de, der ved selv at bryde og skjette deres Hør, benytte ledige Timer dertil.

Jeg formener saaledes, at Høravlens har forbedret sig meget paa Grund af Agerdyrkingens Fremstrid, og ligeledes maa bedre sig med den i Fremtiden. Derimod er det dog ikke afgjort, at Udsæden vil stige i samme Grad, men det kan endogsaa let indtræffe, at mange større Jordbrugere, ved den forøgede Virksomhed i andre Retninger, foretrække at købe Hør, istedet for at besatte sig med en Gjenstand, som uden Hensyn til den senere Beredning, dog giver dem endeel Smaaforretninger, som collidere med det øvrige Landbrug. Ligeledes formener jeg, at Hørberedningen, skjøndt staaende paa et lavt Trin, dog er gaaet frem i Forbedring, som en Følge af, at der nu findes endeel Personer overalt i Landet, som isærdeleshed have lagt sig efter denne Haandtering og bruges til Skjetning, Hegling o. s. v. af Dyrkerne.

Angaaende „Udbytte og Omkostninger,“ anslaaer Forfatteren i en Beregning Afgrøden af 14000 □ Al. eller en Tønde Land at give 16 P^{t} uheglet Hør og 3 Tdr. Frø, og Middelsprisen til 15 Mk. pr. P^{t} Hør og 8 Rbd. pr. Td. Frø. Med Hensyn hertil skal jeg bemærke, at Høravl i gammel Grønford formeentlig kan anslaaes til 2 P^{t} Hør af 1 Skp. Frø i Gjennemsnit. God reen og kraftig Stubjord anslaaer jeg derimod til at frembringe en Avl af 3 P^{t} Hør efter 1 Skp. Sædfrø og 3 à 4 Fald Hørfrø. (Hermed forståes hele Marker med deres bedre og flettere Jord og ikke enkelte Pletter, man udsøger til Hør). Vær-

dien retter sig ikke alene efter Hørrens oprindelige Beskaffenhed, men tillige efter, hvorledes den er bleven behandlet. Jeg har siden 1824 stadig beskæftiget mig med Hegling og deriblandt ogsaa af Bondens Hør, og jeg har havt Folk, som siden 1792 have heglet af denne Hør. Efter den Erfaring, som deraf er vunden, kan jeg antage, at Hørberedningen har forbedret sig meget, og at Værdien altsaa er stegen, saa at der nu er megen Hør, som kan give 7 à 8 \mathcal{T} heglet Hør af 1 \mathcal{R} uheglet; Hørren heglet til omtrent $1\frac{1}{2}$ Strengs Fiinhed. (Den er da behandlet af Folk, som have lagt sig efter Hørberedning). Saadan Hør kan anslaaes til en Værdi af 2 Mk. pr. \mathcal{T} , er for

7 \mathcal{T}	.	2 Rbd. 2 Mk. = 6 \mathcal{S} .
Blaarene à 12 \mathcal{S} . for $8\frac{1}{2}$ \mathcal{T}	.	1 — = — 6 —
<hr/>		
15 $\frac{1}{2}$ \mathcal{T} .	.	3 Rbd. 2 Mk. 6 \mathcal{S} .
Esvinding $\frac{1}{2}$ \mathcal{T} .		
<hr/>		
16 \mathcal{T} .		

Den flettere Hør kan i Gjennemsnit antages at give 5 à 6 \mathcal{T} af 1 \mathcal{R} à 28 \mathcal{S} . pr. \mathcal{T} er altsaa

6 \mathcal{T} à 1 Mk. 12 \mathcal{S} 1 Rbd. 4 Mk. 8 \mathcal{S} .
$9\frac{1}{2}$ \mathcal{T} Blaar à 10 \mathcal{S} = — 5 — 15 —
<hr/>		
15 $\frac{1}{2}$ \mathcal{T} .		2 Rbd. 4 Mk. 7 \mathcal{S} .

Min Hør, som ved Sortering m. m. er udbragt til forskellige Priser, nemlig: 4 Mk., 3 Mk., 2 Mk. 8 \mathcal{S} . og 2 Mk. 4 \mathcal{S} ., og Blaarene til 26, 20, 16 og 12 \mathcal{S} ., kan anslaaes til 2 Mk. 8 \mathcal{S} . pr. \mathcal{T} Hør.

Jeg faaer 8 à 9 \mathcal{T} af 1 \mathcal{R} uheglet Hør, der altsaa giver:

8½ \mathcal{R} Hør à 2 Mk. 8 \mathcal{f}	3 Rbd. 3 Mk. 4 \mathcal{f} .
3 \mathcal{R} Blaar à 26 \mathcal{f}	1 — 3½ —
5 \mathcal{R} Do. à 16 \mathcal{f}	5 — —
1½ \mathcal{R} Do. à 12 \mathcal{f}	1 — 2 —
		ialt 4 Rbd. 4 Mk. 9½ \mathcal{f} .

Forfatteren omtaler Total-Productionen her i Landet; han anfører Amtsbeskrivelserne og det statistiske Tabelværk for 1837, hvorefter 14067½ Td. Land blev besaaet med Hør, som gav 28,854 Tdr. Frø og 143,154 \mathcal{R} ueglet Hør. En Sammenligning af Afgrøder, med Antallet af Tønder Hartkorn i hvert Amt viser, at den største Høraavl findes i Svendborg, og den ringeste i Ringkjøbing Amt. Totalværdien anslaaes til 900,000 Rbd., Arbeidskraften til 1,022,000 Mandd og 322,000 Fruentimmerdage. — Senere leverer Forfatteren en interessant Beskrivelse over Hørens Dyrkning og Beredning, Omkostninger og Udbytte ved Hørproductionen i Belgien, og man seer heraf, hvilken høi Grad af Cultur dette Land har naaet, samt hvilken Arbeidskraft, og hvilken Nøiagtighed man har fundet sin Regning ved der at anvende paa samme.

Angaaende Irlands Høraavl seer man, at dennes nuværende Betydning for største Deel skyldes et Selskab, der er dannet af Hørspindere, i den Hensigt at forbedre Dyrkningen og Beredningen, samt at opmuntre til dens Udbredelse.

Med Hensyn til Arbejdslønnen er det utvivlsomt, hvad i bemeldte Skrift saa stærkt udhæves, at Orden og Dvælse har en overordentlig Indflydelse, ikke alene

paa Dvantage og Qualitet, men ogsaa paa Arbeidets Priis i Forhold til Varene. Paa Arbeidsprisen har endvidere f. Ex. Hørens Tavrigbed megen Indflydelse. Mange Omstændigheder ere indvirkende Aarsager her- til, f. Ex. Jordens Bestaaffenhed og Egenstaber, Driften, hvori Jorden er, dens Kraft, Sædetiden og Veirliged; og dette Sidste i den Grad, at saavel den bedste, som flettere Hør, fra forskjellige Dyrkere altid har noget Eiendommeligt tilfælleds for samme Aar. Høren fordrer Solskin i den Tid, den sætter Tave. Naar man har en mørk og regnfuld Sommer, eller naar Hørens Blomstringstid indtræder, kan man antage, at den bliver mere sprobd, end om Solskin fuldstændig har udøvet sin Virkning. Stundom seer man, at medens det første Dvarteer er voret frem i Tørke og med Besværighed, saa at Stilkene er bleven tynd, er den øvrige Deel, efter indtruffen Regn og Varme, groet op med Yppighed. Dette bevirker, at Stengelen, og alt- saa Taven bliver ueens. Det hænder ogsaa, at tidli- gere saaet Hør faaer samme Egenstaber, som sildig saaet, fordi den først sildig har faaet sin Vært. I Blom- stringstiden er Høren, der vorer i Tørv eller blød Sandjord, udsat for at fryse af i Spidsen. Mergling og Gjødning umiddelbart til Hør giver en stridere eller sprobdere Tave. I enhver Mark findes stedse forskjelligartet Hør, hvortil ikke alene ujevne Saaening er Aarsag, men f. Ex. Beliggenheden, naar Terrainet er ujevnt, Underlagets Forskjellighed m. m. Noget bliver folgelig stridere, længere, tavrigere end andre Dele af samme Axl. Dette har en saadan Indflydelse paa ligestore

Partier Hørstråa, saavel hvad Udbytte, som Arbeidslønnen angaaer, at sammenlignende Forsøg, med Hensyn saavel til dette, som til hiint, ikke kan afgive nogen paalidelig Prove, med mindre Kjendere med Upartiskhed fortære og dele Hørrn i de til Forsøgene bestemte Partier, og gjentage dem flere Gange. Forsøg fra forskjellige Egne eller Marker blive endnu langt usikrere, saa man ikke af saadanne Prover kan fremsætte bestemte Beviser for den ene eller anden Fremgangsmaades afgjorte Fortrinlighed, eller andre lignende Slutninger. Efterat Forfatteren har omtalt Høravlens Tilstand i nogle andre Lande, gaaer han over til at behandle Spørgsmaalet om Anvendelsen af forbedrede Fremgangsmaader ved Hørproductionen i Danmark, og at vise Anvendelsen af de forskjellige Methoder i Udlandet paa vore Forhold. Han bemærker, at det afgjorte Fortrin, som den belgiske Hørproduction har fremfor Andre, har foraarsaget, at de øvrige Lande, som befatte sig med Hørdyrkning, stedse have søgt at efterligne eller nærme sig til de belgiske Methoder, hvilket er rigtigt, men at der maa opstaae Modificationer, som en Folge af Localforskjelligheder, og at Mangel paa Dømmekraft, til at kunne bestemme, hvorledes hine skulle afpasses efter disse, har bevirket, at utallige mislykkede Forsøg, til forskjellige Tider og i forskjellige Lande, ere gjorte paa Indførelsen af de belgiske Hørdyrknings- og Beredningsmetoder. — Forfatteren kommer til det Resultat, at vore naturlige Forhold egne sig til Hørdyrkning, at Klimatet i Danmark paa Grund af sin større Fugtighed endog har Fortrin for Belgien,

at Jordbunden ikke lægger Hindringer iveien for Hørdyrkning, og at saa Lande ere saa vel forsynede med Vand, som vort Fædreland. — Interessante Meddelelser leveres angaaende chemiske Undersøgelser, der ere foretagne over Jordbunden fra de forskjellige Hørdistricter i Belgien, Irland og nogle Steder i Danmark, samt over Vandet i Belgien og Danmark. Paa Grund af vore agronomiske Forhold, kommer han til den Slutning, at det især maa være grovere Hørsorter, som man her maa lægge Vind paa, og at den irske Hør, eller fra enkelte Steder i Belgien, hvor der rødes i stillestaaende Vand, maa være til Mønster for vor Stræben.

Hvad Afhandlingen om Hørproductionen i Belgien angaaer, da har denne i hoi Grad interesseret mig, saavel for Fremstillingens Skyld, der udtaler en særdeles Barme og Interesse for den Sag, der beskriveres, som for den Klarhed, hvormed Forfatteren har opfattet Sagen i dens Heelhed. Naar jeg udtaler dette, har jeg derved kun villet tilkjendegive det Indtryk, Afhandlingen har gjort paa mig, og at det stadfæster, hvad jeg saa ofte har hørt beskrive af min afdøde Fader, der i en Række af Aar har opholdt sig i Nederlandene for at lære Hørberedningen, og som altid var begejstret over dette Folks Dygtighed i den Retning. Min Fader blev nemlig i det forrige Aarhundrede med Understøttelse til Reiseomkostningernes Dækning sendt over til Hørdistricterne i Nederlandene, hvor han opholdt sig som Hørbereder i 9 Aar, og drev efter sin Hjemkomst Høravling samt forestod en

Læreanstalt i den Retning for unge Bønderkarle. Hans Princip var det samme, som Forfatteren udtaler, nemlig, at det maa være Hørsorter, som bruges i Huusholdninger, man skal lægge Vind paa at frembringe, og saavidt muligt efter Forholdene her, at overføre den nederlandske Methode, og tog derved isærdeleshed Hensyn til den, som anvendtes i Egne, hvor Forholdene mere lignede de danske. Om dette Institut har svaret til sin Bestemmelse, vil jeg lade mine Medborgere bedømme, men saameget tillade man mig at paa-
staae, at han med stor Iver arbejdede i sit Fag, og at det var hans grundige og klare Indsigt i Hørculturen ialmindelighed, der holdt ham fra at vige fra sin Methode, og bevare ham fra de Udfeielser, som man ellers let fristes til at begaae; og hvorved i Længden, saavel Fordeelagtigheden, som Uffætteligheden vilde blive tvivlsom.

Hordyrkere her i Landet deler Forfatteren i trende Classer, nemlig: 1) de Jordbrugere, der drive Hø:avl i det Store, 2) de, som dyrke en mindre Lod med Hø, og som dog have til Hensigt at erholde Handelsvarer; og 3) de, der dyrke Hørrøen som et Biproduct for Huusfliden.

Den første Klasse maa bruge Ploven liig i Irland. Den anden Klasse anbefales derimod Gravning som i Belgien, Rødning i rindende Vand og Hørrøens Behandling ved Brydning og Skjetning uden Tørring med Ild, og med belgiske Redskaber.

Den tredie Klasse, som næsten er den eneste i Landet, burde, mener Forfatteren, anvende den samme

Fremgangsmaade som de, der regnes til 1ste Klasse, men de kunne dog selv foretage Beredningen, som hine ikke skulle.

Om Hørproductionens Betydning for Danmark siges, „at de 14000 Tdr. Vand, som dyrkes hertillands, vilde efter irsk Methode give 3 Gange saameget, som der bringes ud af samme Areal, og Fordelen ved Udførsel begrundes blandt Mere derved, at Landet ikke er i Besiddelse af mange uorganiske Raaproducter; og at Kornet ikke, som paaستاes, er det eneste og naturligste, men at Afverling i Sædarter er nødvendig.“

Den Klage, at Hørren i hoi Grad udtærer Jorden, imødegaaes ved at anføre, „at den i Irland aldeles er hævet, ved at man der har udfundet en Maade, hvorved Hørknevelerne med stor Fordeel anvendes til Foder, saa at der ikke alene erholdes en sund og nærende Føde for Kreaturerne, men ogsaa vindes en stor Mængde kraftig Gjødning, og at man i Hørren kan saae Roer eller Kløver, hvoraf følger at Hørren, saavel som enhver anden Plante, kan afgive Foder og Gjødning, og at man ved at indsamle Affaldet ved Hørberedningen, og give Jorden det tilbage, fjerner enhver Anke over Jordens Udpining.“

Hvad Anvendelsen af Affaldet af Hørren angaaer, maa jeg blot bemærke: at Høraavnerne, saavel af Knevelene som af Stenglernes Blade, bruges her til Mængning til Kvæget, til Sviin og Vænder. Hørfroet er bekjendt som et godt Fodringemiddel, naar det koges til Gelée, til Kalve og Sviin, og, udblødt i Vand, bruges det til Malfeqvæg, idet man flaaer en liden

Portion i en Tønde, fylder denne med Vand, og bruger dette til at udbløde Mængningen med, ladende Hørfroet blive paa Bunden, saalænge Vandet bliver flimigt deraf. Det er dog sandsynligt, at det er fordeeltigere at sælge Froet og bruge Diefager. Skjæverne har jeg froet under Sviin, ladet dem godt gjenemælte og dernæst sætte i Mødning, paa et tørt Sted, og blive siddende Sommeren over; der gaaer da Varme i Massen, Skjæverne opløses og virke da gjødende. Rødevandet har jeg forsøgt at anvende paa Agre og Enge, men ingen Virkning seet deraf; jeg kan ikke antage, at det betydelige Arbeide med at føre dette Vand paa Agrene kan betale sig.

Her paa Gaarden har Høavl nu omirent i et halvt Aarhundrede været drevet, saaledes at $\frac{1}{8}$ Deel af Jorden hvert Aar har givet Hø; til denne Egen- dom findes endeel Enge, hvorpaa aarlig kan avles circa 100 Læs Hø; denne Høavl er ikke større i Forhold til Møielandet, end flere af mine Naboers, og dog tør jeg paastaae, at Jorden, som er af samme Bonitet, paa ingen Maade staaer tilbage i Kraft mod deres. Dette, synes mig, er et practisk Beviis for, at Hørrer ikke tærer saa særdeles, at man af den Grund skulde undlade at dyrke den. Naar Jorden er rensset for Quifrod og Ukrud, førend Hørrer saaes deri, bliver den ikke forvildret eller ubeqvem til næste Sæd, som man ellers ifølge dens aabne Bært har Grund til at frygte for, og Bygget lykkes særdeles godt efter en saadan Hørsæd.

Forfatteren vil, at den større Hørdyrker skal sende

sin Hør til Beredningsanstalter, efter at den er ruffet, eller ialtfald rodet, hvor den under alle Omstændigheder skal bearbejdes paa Maskiner; og han siger angaaende Foranstaltninger til Hørproductionens Fremme i Danmark „at man mere skal støtte sig til Folket selv, end til Regjeringens Foranstaltninger, der maa anses frugtesløse, naar dette selv ikke yder kraftig Understøttelse; og at Hørproductionens Udvikling i Irland i denne Henseende er særdeles belærende; thi der har for 30 Aar siden dannet sig et Selskab af Hørspindere, med det Formaal at virke til Hørproductionens Fremme. I Aaret 1820 dyrkedes kun 54,000 Tdr. Land, nu henved 100,000 Tdr. aarlig med Hørsæd.“

„Den samme Veie, som man er gaaet i Irland, maa vælges her; et Selskab dannes af Jordbrugere, Industri drivende og Andre, som interessere sig for Hørproductionen, en Bestyrelse vælges, der skulde virke i Overensstemmelse med Beslutninger, som paa et aarligt Møde af alle Medlemmer maatte blive tagne. Selskabet bør sætte sig i Forbindelse med lignende Institutioner, for at kunne virke i Samklang med disse til sit Formaal. I ethvert Amt burde dannes en mindre Commission, der stod i Forbindelse med Hovedbestyrelsen og skulde være samme behjælpelig i Sager, der vedgik Amtet. Selskabets Bestræbelser burde da gaae ud paa, ved letfattelige Forflaringer og Beregninger, saavel fremfatte i populære Skrifter, som mundtlig i Landmandsmøder, at vise Fordelen ved Hørproductionen, og paa samme Maade udbrede Veiledninger til Hørens rette Dyrk-

ning og Beredning, afpassede efter de forskjellige Localiteter, m. m.“

Endvidere mener Forfatteren, at Selskabets Bestræbelser tillige skulde gaae ud paa, at der fandtes Beredningsanstalter, hvor Hørens Beredning og Dykning lærtes. Da Hørdyrkerne skulde overlade Beredningen til Beredningsanstalter, burde hine selv foranstalte saadanne oprettede rundt om i Landet, og Maskiner til disse anskaffes fra Irland. Der maatte i hvert Amt oprettes 2 à 3, og Fabrikarbejderne m. fl. tages fra hiint Land.

Slige irlandske Maskiner fandtes endnu kun her i Landet paa Brønsholmsdal i Frederiksborg Amt, men som dog nok nu atter ere solgte derfra. Efter Beregning, uddragne af denne Beredningsanstalts Drift, har 60 Mand i 8 Maaneder leveret 11000 P^{t} reenskjættet Hør og 800 P^{t} Blaar. Høren beregnes til 8 Mk. pr. P^{t} , Blaarene til 1 Rbd., Driftscapitalen er anslaaet til 50,000 Rbd.

„De Jordbrugere, der dyrke Hør i lille Maalestof, men dog for Handelen, skulle søge ved deres Arbeidskraft at bringe saameget ud af deres lille Jordlod, som vel muligt. Det er især deres og Families Arbeidskraft, der skal skaffe Indtægter, og den belgiske Methode er derfor særdeles egnet for dem, naar forøvrigt locale Forhold passe for Hørdyrkningen.“

Til denne Klasse kan formeentlig iffun henregnes Huusmænd. Hvad disse angaaer, da mangle de ofte tilstrækkeligt Arbejde om Vinteren, de mangle ikke Tilbøielighed til at tage Alt saa nøie som mueligt; Hør-

arbejde er meget passende for dem i deres ledige Tid, og det er ei heller sjældent, at de udføre det; men deres Lod er ialmindelighed den flettest drevene Jord, og den magreste, da de mangle Arbeidskraft til Driften og Jordculturer.

At grave Lodden er ialmindelighed uoverkommeligt for disse Folk, da Jorden til mange Tider enten er for vaad eller for tør, og gaaer for langsomt til Sæden om Foraar og Efteraar. Førend Gravning kan finde Sted, maatte ialtsald Jorden først igjennem flere Rotationer være rensset, skjernet, blandet, fordybet o. s. v. ved Ploven. Førend en større Fordybning eller Kulegravning kan tiltraades, maa man være i Besiddelse af en betydelig Masse Gjødning, for at frugtbargjøre den opfasteede raa Jord. En saadan Grad af Cultur, som Belgiens Jordbund har opnaaet, er vistnok ikkun en Frugt af meget langvarig Flid i Forbindelse med flere heldige Omstændigheder. Her er desuden Udskiftningen mange Steder udført saaledes, at Huus-Lodderne ligge langt fra Husene. Forfatteren siger: „at den væsentlige Fordeel ved Jordens Bearbejdning ved Spaden er, at ikke alene den avlede Hør er bedre, men at dette ogsaa bliver Tilfældet med de efterfølgende Sædarter.“ Hos os foretages Jordforbedringerne, deriblandt vel ogsaa Fordybning af Jordmonnet i Brakmarken, til Vintersæd, og gavner da tillige de efterfølgende Sædarter. I Fremtiden, naar Overgang til Driftsmaader uden Brak er forberedet, ville de attraaede Grundforbedringer vorde udførte for den Sædart, som især lønner dette, og forsaavidt Hør-

ren bliver denne, kan det jo med Rette siges, at de andre Sædarter have Gavn af denne Plantes Dykning, og at det, ved det større Udbytte, ogsaa disse gave, især blev fordeeltigt, saa at denne Avl altsaa gav det hele Agerbrug et høiere Opsving.

Forfatterens Beviis for Fordeeltigheden ved Gravning med Spaden, synes mig ikke fyldestgørende; han anfører et Forsøg med Jordens Behandling ved Spaden og Ploven. Gravningen skete i Juni og Juli, 14 Sommer dybt; den kostede 47 Rbd. pr. Td. Land, og der blev gjødet med 9 Karrer Gjødning. Der avledes 16 Tdr. Hvede, Udgifterne vare circa 141 Rbd. og Fordelen circa 42 Rbd. Ligeledes pløiedes 1 Td. Land med 6 Furer og de fornødne Harvninger, og denne Jord gaves 18 Karrer Gjødning. Her avledes kun 13 Tdr. Hvede. Pløiningerne og Harvningerne ansattes til 31 Rbd. 48 β ., de andre Udgifter til samme Beløb, som ved det første Areal, men Fordelen blev kun 7 Rbd. 56 β ., og slutter deraf, at, skjøndt Brugen af Spaden er 33 pCt. kostbarere end Brugen af Ploven, saa er dog Gravningen paa Grund af det større Udbytte, fordeeltigere end Pløiningen. Ved dette Forsøg er anvendt den dobbelte Gjødningsmængde til den pløiede Jord, hvad der har forøget Udgifterne, men kan netop have forringet Avlen, naar Jorden som i Belgien er kraftig; thi det er ikke ualmindeligt, at Hveden i Brakmarken giver færre Fold, end Hvede efter en anden Sædart f. Ex. Raps-med 2 Pløininger, da den Første let bliver for geil. Forskjellen mellem 16

og 13 Fold kan ogsaa let indtræffe paa tvende forskellige Tønder Land med samme Behandling.

Om Rødningen siger Forfatteren, „at den absolut af denne Klasse Hørbyrkere bør udføres i rindende Vand, hvor det lader sig gjøre, da den har saa væsentlige Fordele, nemlig, at man derved har i sin Magt, at røde Hørren paa den Tid, som er beleiligt, saavel som at kunne opbevare Hørren længere Tid uden at beskædiges, hvorved man altsaa undgaaer at sælge paa Tider, hvor Hørrens Priis maatte være lavere end sædvanlig. Man kan endvidere med større Frihed vælge Tiden for de andre Arbejder, og altsaa udføre disse, naar Veirliget og andre Forhold maatte passe sig bedst for disse Operationers heldige Udførelse, og da flere af disse Operationer kunne udføres i Wintermaanederne, skaffes rigeligt Arbejde i de ledige Timer.“ Jeg fatter ikke disse Grundes Betydning som Anbefaling for Rødning i rindende Vand; Hørren forandrer ikke sin Natur, med Hensyn til at tage Skade, eller med Hensyn til Arbejdstiden, hvad enten den er rødet i rindende eller stillestaaende Vand. Ligeledes strider det mod min Erfaring, hvad Forfatteren siger, „at et Parti Hør, behandlet paa forskjellig Maade, nemlig en Deel blev rødet i rindende Vand og en anden Deel i stillestaaende, viste, at den Hør, som blev rødet i rindende Vand, havde dobbelt saa stor Værdi som den anden.“

At de forskjellige Rødningsmaader og forskjelligt Vand har Indflydelse paa Hørren, erfarer man saa ofte, og følgende kan rindende og stillestaaende Vand

ogsaa have forskjellig Virkning, men de Forsøg jeg har seet anstille, bekræfte ikke, at hiint giver bedre rødet Hør end dette, naar Rødningen i det stillestaaende udføres i saa stor en Masse Vand, at de opløste Plantesafter ikke mætte Vandet, eller det med Barsomhed fornyes under Rødningen.

Skal man røde i rindende Vand, f. Ex. i Naer, maatte Hørren, for ikke at flyde bort og af andre Grunde, vist rettest paffes ned i Kurve, mellem nedrammede Væle; men det vilde her være vanskeligt at bedømme, naar Rødningen var fuldbragt; thi man kan ikke undersøge Hørren uden oven paa Massen, ikke i dens Indre, og dette er nødvendigt ved Rødningen, da f. Ex. Hørstover, som blot ligge hinanden vel nær, ere noget større end andre, for fastbundne o. s. v., kunne være tilbage ved Rødningen, ligesom denne foregaaer hurtigt i Overfladen hvor Barmen stærkest indvirker. Naar Hørren agtes rødet fuldstændig i Vandet, saaledes at Taven er adskilt fra Stokken, ved at Bindstoffet er opløst, og at Hørrens Tørring iffun er nødvendig for dens videre Bearbejdning, men Efterrødning af den Grund ikke behøves, maa Hørren daglig undersøges meget nøie i Slutningen af Rødningen, saavel i Midten af Røden, og i det Indre af Bundterne, som ved Sammenligning af de forskjellige Tavers Rødningsstilstand, da der næsten altid findes finere og grovere Stængler imellem hinanden, af hvilke de finere eller tyndere Taver rødes først, (idetmindste her tillands).

Vil man frembringe ret fin Hør, da maa man

fun vælge en saa kraftig og velbehandlet Jord, at man med Visshed kan antage, at den kan føre Hørrn tilbørligt frem, saa tykt saaet, at den bliver finstænglet, ruffe saa tidlig muligt, lægge den i Vand, strax efter at den er veiret, renuncere dermed idetmindste paa godt Frø, røder dog ikke fuldstændigt, men efterrødes, f. Ex. næste Sommer paa Græs. Ved denne Fremgangsmaade kan Rødning hensigtsmæssig finde Sted, uagtet Hørrn bliver dnuget sammen i store Masser tæt paa hinanden; man kan ved denne Rødning gjerne indskrænke sig til forud bestemte Dage, og det rindende Vand vil her ikke gjøre Skade paa Taven ved at løsrive og blaare den.

Ved denne Behandlingsmaade kan havees adskillige Fordele foruden dem, man egentlig attraaer, navnlig fin Hør; man erstatter nemlig Mangelen paa Rødevand, idet man kan benytte de omtalte Rødeanstalter; man opnaaer at Hørrn langt tidligere om Efteraaret er indbjerget, kan siden gjemme den, uden at den tager Skade, hvilket let er Tilfældet med aldeles urødet Hørstraa, som indeholder alle sine Plantesafer, og vil man sælge sit Hørstraa, saa undgaaer man nu at skulle sælge paa Tider, hvor Prisen synes for lav af den Grund, at den ikke saagodt kan gjemmes. Man kan opsætte Efterrødningen til Sommeren eller Foraaret, og altsaa derved rette sig efter Veirliget og andre Forhold, og opnaae, at Hørrn bliver fuldkommen tør til videre Bearbejdning.

Ifølge Forfatteren skal den omtalte Klasse af Hørdyrkere behandle Hørrns Brydning og Sfjetning uden

Tørring ved Ild. Han siger i Anledning heraf, „at den belgiske Hørs Fortrinlighed maa for en Deel tilskrives den Omstændighed, at den ikke tørres før Brydningen ved kunstig Varme.“ Han fremsætter nogle Beregninger efter Forsøg, hvorved han viser Fordeelagtigheden ved at bearbejde Hørrønnen uden Tørring, og bemærker, at selv de dygtigste Hørbereedere have paastaet, at det ikke lader sig gjøre hertillands, at skjette Hørrønnen uden foregaaende Tørring ved kunstig Varme.“

Det er ikke ualmindeligt her, at man bryder og skjetter sin Hørrønnen uden at tørre den ved Ild; man seer ja ofte Bonden bryde sin Hørrønnen ved Soltørring om Foraaret eller Sommer. Jeg har bestandig brugt dette om Foraaret; der bliver ingen Forskjel paa Hørrønnen derved, eller om kunstig Varme har været benyttet, naar denne iffun er bleven anvendt for at uddrive Fugtigheden og ikke i for stærk Grad, saa at Taven lider derved. For Hørdyrkere, der røde deres Hørrønnen om Efteraaret, saa den seent kommer i Huus, og som ville bearbejde den i den efterfølgende Vinter, er Tørring ved kunstig Varme uundgaaelig, ikke fordi Hørrønnen derved bliver skjørere at bryde og skjette, men fordi Taven, som har Tilboielighed til at tiltrække Fugtighed, og desuden aldrig har været saa aldeles gjennemtør, ellers vil blive klam og fugtig, saa den ikke kan bearbejdes, ja ikke engang hegles. De, som ville behandle Hørrønnen saaledes, som jeg har anført, for at erholde sin Hørrønnen, ville have Leilighed til at faae den rødede Hørrønnen aldeles tør i Huus, og naar de da opbevare den paa et tørt Sted, var

det muligt, at saavel Jld= som Soltørring kunde undværes, hvilket vilde være en stor Lættelse ved Bearbejdningen.

Bore Huusmænd kunne saaledes formeentlig ikke paatage sig Dyrkningen af den fine Hør paa belgiff Maade paa Grund af deres Jorders Tilstand og deres Mangel paa Evne til at bringe den istand i den Grad, som udfordres; derimod forekommer det mig, at den Behandlingsmaade, som den finere Hør udfræver, kan godt egne sig for disse, ja endog være den fordeelagtigste netop for dem, da det, Frøet taber i Værbi, ikke vil komme saa meget i Betragtning; men under enhver Omstændighed maatte der, naar disse skulde kunne indlade sig paa slikt, være Hørkjøbere, som betalte den fine Hør, der udfordrer mere Arbejde, saa meget høiere, at Fordelen var kjendelig; thi selv kunne de ikke, saaledes som den større Hørdyrker, forstøffe sig stadige Kunder og have forskjellige Sortimenter til forskjellige Priser, der ved Hegling og Sortering vare færdige til Brug i Huusvæsenet; den eneste Affætningsmaade man har her.

Om Jordbrugere, der dyrke Hør i lille Maalestof som Biproduct af Huusfliden, siges i Forslaget: „at denne Classe af Hørdyrkere bør anvende samme Fremgangsmaade, som de store Hørdyrkere, kun at, skjøndt det var bedst, at Beredningen overlades til Folk af Faget, der kunde udføre den bedst og billigere, saa er der dog langt større Grund for den mindre Hørdyrker, til selv at berede sin Hør, end for den større, deels fordi der ikke er mere, end der kan overkommes af Dyr-

feren selv at berebe, og deels fordi Beredningen forskaffer et Middel for Huusfliden, og altsaa bringer en Arbeidskraft i Anvendelse, som ellers vilde gaae tabt.“ Til denne Klasse maa Gaardmandsstanden antages at henhøre. At denne udfører Hørberebningen i ledige Timer, kan jeg, som tidligere anført, ikke antage at være Tilfælde. Bonden sendte vist gjerne sin Hør til Bearbejdning paa en Beredningsanstalt, naar Betalingen var billig og Udbyttet godt, men ved slige Anstalter, hvor Hør bearbejdes for Andre mod Betaling pr. \mathcal{L} , opstaaer den Mangel, at man der ikke har den Opfordring, at see mere paa god Behandling og gode Varer, end paa at udbringe et stort Udbytte efter Bægt paa kortere Tid. At sælge sin Hør efter Ruffningen og kjøbe reen Hør, vil medføre den Banffelig-
hed, at Kjøberen vil faae smaa Partier aldeles forffjel-
ligartet Hør, der vil hindre en god Fremgang af en
saadan Bedrift.

Bonden bør vist helst selv bearbejde sin Hør, men ved Hjælp af Hørberebere, hvad Saaening, Frørensning, Ruffning, Rødning, Brydning o. s. v. angaaer, og overlade dem Arbeidet med Hensyn til Skjetning og Hegling enten i Bondens Huus eller i Hørbereberens, forsaavidt han boer i Nabolauget. Herved opnaaes, at Huusmanden eller Indsidderen vil kunne blive beffjæstiget og indøvet i Hørberebning, som i flere Henseender kan have en uberegnelig gavnlig Birkning i Fremtiden; og endogsaa vist vil være nødvendigt for store Hørdyrkere, thi om disse endog efter Forfatterens

Forslag skulle sælge deres Hør til Beredningsanstalter, saa udfordres dog nogle øvede Folk hjemme til de Arbeider, Dyrkeren selv skal besørge. Og da der, om end- og Forfatterens meget omfattende Plan med Hensyn til irske Hørberedningsanstalters Oprettelse i Landet la- der sig realisere, let kunde findes Hørdyrkere, som helst selv ønskede at berede deres Hør, og forhandle den, for at beholde den Fordeel, som Berederen dog maa have, og beholde Affaldet, for at kunne gjengive For- den samme, og som derved vilde bevirke en gavnlig Concurrence, vilde det for dem være aldeles nødvendigt, at der findes Hørberedere eller Folk, som have Dvælse i Hørarbeide, og som med Lethed kunde faaes. Hvad Hør dyrkning i det Store angaaer, da er det vistnok utvivlsomt, at denne ialmindelighed kun kan finde Sted, naar Dyrkeren kan afhænde Avlen fra Algeren, til Kjø- bere, som boe i Nærheden, og naar der finder en saadan Concurrence Sted, at Sælgeren altid er vis paa at kunne erholde Værdien betalt. Det vil forøvrigt alligevel have Bæmskelighed for dem, som dyrke hele Marker med Hør, at faae den rustet i rette Tid; thi Rustetiden indtræffer i Kugghøst, altsaa paa en travl Tid, og Hørren kan paa saa Dage blive overmoden, om man end begynder vel tidlig, og samler alle de Ar- beidere, man kan faae, eller der indtræffer Regnveir, som trækker Arbeidet ud og forarsager at det bliver slet udført og kostbart.

I fjerde Afdeling „Om Hørproductionens Betyd- ning for Danmark,“ siges angaaende Fordelen ved Con-

sumtionen, at de i Danmark med Hør dyrkede 14000 Tdr. Land, som efter en tidligere fremstillet Beregning vilde give pr. Td. Ld. 40 L^{b} Hør à 4 Rbd. og 24 Skpr. Frø à 1 Rbd. 48 p ., naar den bliver dyrket efter irsk Mønster, og altsaa give 3 Gange saa meget, som der nu udbringes af samme Areal, eller 2,744,000 Rbd. i aarlig Indtægt." Om Hør dyrkningsmaaden siges, „at man er kommen til den Erfaring at næsten enhver Jordbund kan gjøres brugelig til Hør, men at en sund, tør og let Muldjord, med leret Underlag, er den bedste. Hørens Godhed betinges i alle Tilfælde, ved at Jorden er stærkt gjødet, fündeelt, velrenset og fri for stillestaaende Vand; den første Pløining gives tidlig om Efteraaret, hvortil gjødes med 35 à 42 Rarrer Staldgødning pr. Td. Land. Man saaer Rigafrø, eller hjemmeavlet forædlet Frø og 8 Skp. i 1 Td. Land. Rotationen er hyppigst 1) Kartofler, 2) Byg med Kløver, 3) Kløver til Hø, 4) Græs, 5) Hør, eller halv Hør og halv Havre, eller, hvilket bruges med Held, 1) Kartofler eller anden gjødet Sæd, 2) Hvede, 3) Hør, 4) Turnips, 5) Byg, 6) og 7) Kløver og Græs eller Biffer, 8) Havre. Endvidere 1) Havre i Grønjord, 2) Kartofler, 3) Hvede, 4) Hør, hvorved Jorden pløies 3de Gange, 1ste Gang i Octbr., 2den i Januar, 3die i Marts, der er 2 Maaneder før Saaningen o. s. v.

Naar jeg vil sammenligne disse Driftsmaader med Driften f. Ex. herpaa min Gaard, og overveie, om de for mig ere følgeværdige, da kommer jeg til følgende Bemærkninger, men maa først anføre, at mine Jorder for det meste ere sjøre Leerjorder med Leerun-

derlag, temmelig dybe, der for en Deel er frembragt ved Cultur, og saa kraftige, at de let ere udsatte for at give Leiesæd, samt rensede for Steen, fuldstændig udgrøstede, merglede og gjennembrakkede flere Gange. Rotationen er en Steaarig, og Driften har været 1) Grønjordshavre, 2) Brak, 3) Vintersæd, 4) Hør, 5) Byg, 6) Kløver og noget Biffehavre, 7) og 8) Græs. — Hvad nu den første Driftsmaade angaaer, som er en femaarig, da maatte man først være i Besiddelse af saamegen Gjødning, at man kan gjøde en femtedeel aarlig med 35 à 42 Karrer (Læs?) Gjødning. Hørren kommer her i Grønjord, men ifkun en toaarig, hvilket jeg ikke anseer for at være uheldigt; derimod mangler Rug og Hvede i denne Omdrift, og man faaer i det Høieste $\frac{1}{2}$ Mark med Havre, samt har Kartofler, der nu ikke vil lykkes mere, saa denne Drift ikke kan antages nogensteds her at kunne lade sig indføre. Den næste Driftsmaade har 8 Marker, Hørren kommer her efter Vintersæd, som hos mig. Havren saaes som her, i Grønjord, men den irske i 1 à 2aarig, min i 2 à 3aarig. Hiin giver Kartofler, medens min brakkes, og der haves en Turnipsmark, medens her findes en Græsmark, bestaaende af Raigræs, Thimothei, samt Hvid- og Rødkløver. Er Blikket nu især henvendt paa Høravlen, da synes det mig rigtignof klart, at min Hørmærk er mere gunstig stillet for Avlen end hiin, om ogsaa Jorden, uagtet den er gjødet til Kartofler, dog atter faaer sine circa 40 Karrer Gjødning, hvorved min Jord vilde give Leiesæd, og at min Jord

maa antages at blive renere for Ukrud til Hørrer, det troer jeg, enhver Landmand vil indrømme, om ogsaa Turnipsens Dyrkning, som jeg ikke kjender, i Forbindelse med Kartoffeldyrkningen, kan erstatte Brakken i andre Henseender. Hvad den tredje Dyrkningsmaade angaaer, da har den det Særegne ved sig, at Hørrjorden, som er Hvedestub, pløies 3de Gange, hvoraf man meget sjelden her kan efterligne de 2de af physiske Grunde, nemlig Pløiningen i Januar og Marts.

Jeg kan saaledes ikke finde, at den irske Driftsmaade hos mig skulde kunne bevirke en saa stærk Forøgelse af Hørrproductionen, og endnu mindre troer jeg, at vore stærkere og bedre Jorder idetmindste endnu kunne undvære Keenbraf. Derimod omtvivler jeg ikke, at Jordens Drainering ogsaa vil frembringe overordentlige Virkninger hos os, og at man ved at lægge sig efter en fuldkomnere Dvægsfodringsmaade kan tilveiebringe en bedre og større Mængde Gjødning, og den kommende Tid vil formodentlig ogsaa kunne opvise Fremstrid i denne Retning. Den irske Driftsmaade formener jeg saaledes, ikke vil kunne bevirke det Resultat her, som Forsfatteren forventer, at man i Gjennemsnit kan erholde 40 P^{t} Hørr pr. E^{d} . Land, et Udbytte, som forresten paa enkelte Steder og i særdeles gunstige Aar dog virkelig kan opnaaes. De irske Beredningsmaskiner kjender jeg ikke; det var vistnok særdeles ønskeligt, om de her bleve mere forsøgte, for at opnaae Anerkjendelse og Afbenyttelse.

At det ikke er tilstrækkeligt, at et Land blot søger at producere saa meget, som det forbruger, men at det

ogfaa maa søge at frembringe Varer til Udsørsel, samt at Hørrer er en Gjenstand, der egner sig dertil, er vistnok Sandhed. Forfatteren siger i denne Anledning, „at det længe har været paastaet, at Kornet er det naturligeste og eneste Naaproduct, som Danmark kan levere til Udsørsel, men dette er en Bilsfarelse; thi det er vigtigt, at Udsørselen staaer i et bestemt afpasset Forhold til alle de Sædarter, som med Fordeel kunne dyrkes, hvorimod det er en stor Ulempe kun at have een enkelt Udsørselsartikel, da denne kan mislykkes. Hørrer vilde være af stor Betydning som Udsørsel i denne Henseende, hvilket endmere forøges ved, at den kan modtage en høi Grad af Forædling.“

Bed min Bedrift har Hørrer været Hovedsæden, den, som bragte de directe Indtægter og dækkede de directe Udgifter, medens Korn- og Dvæggavlen for største Deel kun indirecte kom til Indtægt, idet største Delen blev fortæret paa Stedet, ved det til Hørrarbejderne nødvendige store Folkehold. Det er en Selsfølge, at en saadan Bedrift maa fortsættes stadig, om ogsaa Tidsomstændighederne ere uheldige i visse Perioder, som f. Ex. i Krigstid, naar der er Mangel paa Arbeidere, eller naar der haves høie Sæde- og Dvæggpriser o. s. v. Det er altsaa Gjennemsnitsindtægten, der maa beregnes, for at see, om den svarer Regning i Sammenligning med samme Gaards Drift uden Hørrer, og skal Beregninger opstilles for at oplyse dette, maatte samme Gaard, eller en aldeles lignende, i samme Antal Aar, været drevet uden Hørrer. Den Betingelse er desuden aldeles nødvendig for at et rig-

tigt Resultat kan udfomme, at man, hvor Haandkraft især bliver anvendt, har Veilighed til, stadig at kunne have nogenlunde øvede Folk, og om man bruger Maskiner, at disse tillige ere hensigtsmæssige, og Drivkraften beqvem og billig. Her paa Gaarden har en stor Deel af Arbejderne været udførte af Lærlinge, der paa en Maade gav Fordeel, paa Andre ogsaa Tab, og Bedriften her kan saaledes ikke opstilles som Beviis for, at Høravl under andre Forhold betaler sig, saaledes som her. Naar Kapsavlen gav god Indtægt, maatte Tanken om at drive Høravl vige for den, thi at saae to Marker med Bærter, som ikke afgav meget Foder og Gjødning, gif ikke an, og Kapsen ydede Indtægten langt hurtigere og paa en nemmere Maade. Hørrer er derimod en Mellemstøb, med en kort Boretid, og den bør derfor vist rettest sammenlignes med en Byg eller Orteager, naar man kan sælge Hørrer fra Algeren, og da er der dog ingen Tvivl om, at Hørrer indbringer en langt større Pengeindtægt end disse Kornstøber. Her har Høravlen været meget fordeelsagtig, da det Foder og den Gjødning, jeg kan have tabt ved at saae Hø istedetfor Kornstøb, ikke har synderlig Værdi for mig, som desforuden havde Overflod af Foder og tilstrækkelig Gjødning. Den danner en god Mellemstøb mellem 2de langstraaede Støber, holder Priis, om end disse staae lavt, og er i en saadan Tid en god Støtte, der giver Mod og Evne til at foretage Forbedringer, naar Kornavlen giver et saa ringe Udbytte, at derfra ikke kan levnes Resourcer til disse. Jeg har beredet og affat

min Hør selv. Ved at drive denne Avl i det Store vinder man den væsentlige Fordeel at kunne forstaafe sig en Affætningskreds, og kunne ved Sortering og Hegling udbringe hver Sort Hør til sin Værdi. Jeg har altid anseet det nødvendigt, for at kunne udføre dette med Fordeel, selv at maatte forstaae Tingen, selv at kunne udføre Arbejderne, og saagodt som altid være tilstede ved dette. Den største Banstuelighed laae da i, at levere til Kjøberne til rette Tid, thi Affætning mang- lede aldrig. Hørfroet er stedse solgt til Sædefrø og har altid været meget efterspurgt, og anseet for at give god Hør. Ved at dyrke Hør i det Større, og selv berebe den, vinder man, foruden Beredningslønnen og den høiere Værdi ved Sortering m. m., at man om Sommeren har flere Folk til sin Disposition, kan ved dette Arbeide forstaafe gifte Arbeidsfolk eller Dagleiere Vinterarbeide, og saaledes baade gavne dem og selv faae endeel Markarbeide udført hurtigere og billigere, hvorimod den, som kun dyrker Hørrøen, netop kun skal bruge Arbeidere paa en Tid, da der er megen Sog- ning efter dem. Hvad Affætningen af Hør ialminde- lighed angaaer, da er det utvivlsomt, at den, naar Barerne ere gode, eller overgaaer den russiske, som er i Handelen, i Godhed og i god Behandling, ikke vil mangle, men stedse tiltage ved Forøgelsen af det, der falbydes. Derimod har den mindre Hørdyrker ikke tilstrækkelig Affætning, da han ifkun kan sælge til Na- boer eller Kjøbmænd, som ville udsælge igjen, men her faaer han ikke Værdien betalt, da han kun efter Anmod-

ning, og, som en mod sig udyiist Tjeneste, bliver afkjøbt samme. Naar Horren først kan blive heglet, er den bedst affættelig, men som uheglet meget vanskelig. Det bedste Middel til at bringe Hør paa Markedet var at skaffe Kjøbere, som betalte den efter dens Værdi, og dette vilde snarest bevirke, at man lagde sig efter god Hør, især hvad dens Rusketid og videre Behandling angaaer; man haabede at Maskinspinderiet vilde blive et saadant Sælgested, men dette slog desværre Feil.

Til Slutning skal jeg nu blot tilføie, at da der ikke findes et tilstrækkeligt Antal øvede Folk til Hørberedning, da der endog er Mangel paa dygtige almindelige Arbeidere paa mange Steder, og da de irske Maskiner skulle være saa hensigtsmæssige, saa disse derfor bør foretrækkes til Beredning af Hør, saa maa jeg, om og kun af den Grund, anbefale Hr. Groves Bog til at blive almindeligt læst, at Opmærksomheden kan blive vakt for disse.

Lykkensfæde i Tjen.

G. Schroll.